

СПІЛЬНОТИ ЯК РЕСУРС ПІДТРИМКИ БІЖЕНЦІВ ТА ШУКАЧІВ ЗАХИСТУ В УКРАЇНІ

КАРТОГРАФУВАННЯ ТА АНАЛІЗ

ЗМІСТ

СКОРОЧЕННЯ	3
АНОТАЦІЯ	4
Рекомендації	5
ВСТУП	7
ДОВІДКОВА ІНФОРМАЦІЯ — БІЖЕНЦІ ТА ШУКАЧІ ЗАХИСТУ В УКРАЇНІ	8
ВЗАЄМОДІЯ ЗІ СПІЛЬНОТАМИ БІЖЕНЦІВ — РОБОТА УВКБ ООН ТА ЙОГО ПАРТНЕРІВ	10
ОБСЯГ І МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ	12
КЛЮЧОВІ ВИСНОВКИ	15
Географічний розподіл спільнот	15
Опис, історія створення та повноваження спільнот	16
Склад спільнот та умови членства	19
Кількість членів	20
Управління спільнот	21
Комунікації з учасниками спільнот	22
Види діяльності	22
Правовий статус	26
Здібності та навички	26
Поточні проблеми	27
РЕКОМЕНДАЦІЇ	29
ДОДАТКИ	31
Додаток 1	31
Додаток 2	41

СКОРОЧЕННЯ

Шукач захисту	ШЗ
Співдружність Незалежних Держав	СНД
Захист на рівні спільнот	ЗРС
Додатковий захист	ДЗ
Внутрішньо переміщена особа	ВПО
Інформаційний офіс	ІО
Неурядова організація	НУО
Міжнародний фонд охорони здоров'я та навколишнього середовища «Регіон Карпат» Neeka	Neeka
Громадська організація	ГО
Політична партія	ПП
Духовне управління мусульман України	ДУМУ
Благодійний фонд «Рокада»	Рокада
Благодійна організація «Благодійний фонд «Право на захист»	Право на захист
Сексуальне та гендерно зумовлене насильство	СГЗН
Державна міграційна служба України	ДМС
ГО «Десяте квітня»	Десяте квітня
Управління Верховного комісара ООН у справах біженців	УВКБ ООН

АНОТАЦІЯ

Картографування спільнот — це важливий крок до взаємодії з біженцями та шукачами захисту, необхідний для планування комунікації, надання необхідної інформації та отримання зворотного зв'язку. Його мета — отримати змістовніше уявлення про актуальні структури та лідерів спільнот.

Право на захист за підтримки Верховного комісара ООН у справах біженців (УВКБ ООН) та його партнерів — Неєка, Рокада й Десяте квітня — здійснили перше картографування спільнот біженців, осіб, які потребують додаткового захисту, та шукачів захисту в Україні. Воно ґрунтується переважно на інформації та аналітиці, отриманій від біженців та шукачів захисту, які мешкають у великих українських містах, як-от Харків, Київ, Львів та Одеса після лютого 2022 р., і які погодилися взяти участь в опитуванні.

Це дослідження зосереджено на групах або інших формах колективних структур, які об'єднують біженців та шукачів захисту в Україні. Опитування охоплює не лише громадські організації з офіційним правовим статусом, наприклад, зареєстровані НУО, благодійні організації, релігійні організації чи установи, а й альтернативні форми організації спільнот, зокрема неформальні групи чи групи в соціальних мережах. Тому термін «спільнота» в цьому документі використовується для позначення будь-якої структури або групи, що згадуються вище. Картографування включає спільноти, які не обов'язково очолюють біженці та шукачі захисту, а які залучають ці категорії осіб і пропонують їм підтримку, а також іншим особам, що мають аналогічне територіальне походження чи аналогічні обставини.

За результатами дослідження було ідентифіковано 20 спільнот, до складу яких входять шукачі захисту, біженці та особи, які потребують додаткового захисту, 14 з яких діють і нині. До ключових висновків належать:

- Більше половини спільнот біженців проживають в Одеській та Київській областях, що відображає географічний розподіл біженців та шукачів захисту в Україні.
- Жодна зі спільнот не створена винятково для біженців та шукачів захисту. Навпаки, вони відкриті для всіх іноземців, які мають щось спільне, наприклад, країну походження, релігію чи інші спільні ознаки. Багато організацій також мають серед своїх членів українців, у тому числі осіб, які отримали українське громадянство шляхом натуралізації або внаслідок укладання шлюбу.
- Групи спільнот біженців в Україні можна класифікувати за ознакою їх створення як спільноти, організовані на політичному підґрунті, релігійні групи, спільноти, об'єднані за етнічною чи національною приналежністю, а також спільноти жінок та молоді.
- У 2022 році спільноти втратили в середньому 70% членів. У 2022 і 2023 роках збільшилася чисельність лише кількох груп, зокрема тих, що об'єднують громадян Російської Федерації та Білорусі.
- Половина опитаних груп зареєстровані як організації. Решта не мають правового статусу.

Найпоширеніші види діяльності організацій спільнот — це проведення культурних заходів, надання правової допомоги, проведення заходів для жінок і молоді, а також мовні курси. Офіційно зареєстровані організації мають ширший спектр діяльності, аніж незареєстровані групи.

До найменш популярних видів діяльності належать: надання підтримки з питань ведення бізнесу та працевлаштування, професійне навчання, фінансова та матеріальна допомога, підвищення обізнаності приймаючих громад та евакуація з небезпечних регіонів. Вони потребують значного фінансування, а тому часто залежать від зовнішньої підтримки.

Жінки здебільшого відповідають за проведення заходів для дітей, за навчання та надання підтримки жінкам. Водночас, спостерігається дисбаланс щодо участі жінок в управлінні спільнотами.

Групи біженців використовують різні канали комунікації, як-от застосунки для обміну повідомленнями, наприклад, Viber, Telegram і WhatsApp, а також соціальні мережі та платформи, наприклад, Facebook, Instagram та Zoom. Для деяких організацій процес комунікації у соціальних мережах часто є основною діяльністю

До складу спільнот, що мають правовий статус, входять висококваліфіковані фахівці

та особи з вищою освітою. Організації, які існують переважно віртуально як групи або чати, залучають фахівців по роботі в соціальних мережах та IT-експертів.

Через війну Росії проти України спільноти зіштовхнулися з кількома проблемами. **У відповідь на розв'язану війну кілька організацій висловили свою підтримку Україні та розширили масштаби своєї діяльності, охоплюючи не лише членів своєї організації.** Водночас спільноти втратили підтримку з боку своїх членів, які виїхали за кордон. Прояви дискримінації та нестабільна правова ситуація, з якою стикаються окремі групи, також перешкоджають їхній здатності брати участь у громадській діяльності.

Водночас, робота організацій спільнот біженців та шукачів захисту в Україні послабилася через війну. Тоді як уряд України

продовжує покладатися в основному на гуманітарні організації щодо прийому та інтеграції біженців і шукачів захисту, спроможність спільнот залишається критично важливим питанням для їхньої підтримки, хоча використовується недостатньою мірою.

Наведені нижче рекомендації слід розглядати з урахуванням цих аспектів та адаптувати до конкретних умов, характеристик та основних напрямів діяльності спільнот, а також до їхнього потенціалу.

РЕКОМЕНДАЦІЇ

Державним органам влади

- Забезпечити спільнотам можливість брати участь в ухваленні рішень щодо системи захисту та інтеграції біженців та шукачів захисту в Україні. Щорічний консультативний форум із громадськими

організаціями, включно зі спільнотами шукачів захисту та біженців, слід вважати можливістю почути їхні проблеми та рекомендації і обмінятися інформацією про ключові події, пов'язані з політикою надання захисту.

- Розробити план прийому та інтеграції біженців та шукачів захисту у співпраці зі спільнотами біженців.
- Забезпечити фінансування безкоштовних курсів української мови для біженців та шукачів захисту.

Спільнотам біженців

- Ініціювати можливості для обміну з іншими організаціями біженців в Україні, створювати мережі для обміну інформацією та консультацій щодо адвокації чи інших можливих спільних або скоординованих ініціатив.
- Забезпечити рівноправну участь жінок у керівних та управлінських структурах.
- Чітко сформулювати свої заяви, свою місію про біженців і шукачів захисту (із їхнім залученням) та призначити контактних осіб, які зосередяться на їхньому захисті.
- Установити контакт з біженцями та шукачами захисту, щоб забезпечити їм доступ до допомоги, що надається, наприклад, через соціальні чи інші мережі, з метою розширення підтримки біженців та шукачів захисту, які мешкають у віддаленій місцевості або за межами великих міст.
- Розпочати та підтримувати регулярний діалог із місцевими органами влади на рівні громади або області для встановлення конструктивних зв'язків та покращення доступу до відповідних державних послуг або інших можливостей.
- Забезпечити взаємодію з іншими діячими громадянського суспільства на місцевому

чи національному рівнях та побудувати зв'язки з гуманітарними НУО або організаціями, які можуть надавати підтримку з питань організаційного розвитку, адвокації та захисту прав їхніх членів.

Неурядовим та міжнародним організаціям

- Забезпечити регулярні консультації та обмін інформацією з організаціями біженців, у тому числі за допомогою щорічних зустрічей.
- Сприяти обміну досвідом між організаціями шляхом створення мережі або проведення семінарів для них.
- Розробити план розвитку спільнот, розбудови їхніх спроможностей, а також сприяння вихованню адекватного ставлення до них в українському суспільстві.
- Підтримувати спроможність спільнот біженців щодо надання основних послуг у сфері захисту, які також мають передбачати доступ до інформації, соціально-психологічне консультування та перенаправлення до відповідних структур чи служб.
- Сприяти комунікації між організаціями біженців та національними/місцевими органами влади, а також державними службами.
- Сприяти створенню або роботі громадських центрів, які можуть забезпечити діяльність спільноти біженців у великих містах.

ВСТУП

Картографування спільнот є важливим кроком у взаємодії з біженцями та шукачами захисту, що необхідний для планування спілкування, надання інформації та збору зворотнього зв'язку. Його мета — отримати змістовніше уявлення про актуальні структури та лідерів спільнот.

У цьому документі містяться результати першого дослідження спільнот біженців, осіб, які потребують додаткового захисту, та шукачів захисту в Україні.¹ Воно ґрунтується переважно на інформації та аналітиці, отриманій від біженців та шукачів захисту, які мешкають у великих українських містах, як-от Харків, Київ, Львів та Одеса після лютого 2022 р., і які погодилися взяти участь в опитуванні.

Питання необхідності дослідження спільнот стало нагальнішим, оскільки війна в Україні порушила процес комунікації зі значною кількістю біженців та шукачів захисту через їхній виїзд за кордон, або переміщення в межах України, чи через інші обставини.

За підтримки та під керівництвом УВКБ ООН, а також у співпраці з іншими НУО, які працюють з біженцями та шукачами захисту в Україні, з травня 2023 року процес картографування спільнот серед біженців та шукачів захисту очолив благодійний фонд «Право на захист». У цьому документі містяться результати дослідження та наведено перелік досліджених спільнот (Додаток 1).

Зустріч партнерів і ГО «Іхсан-Щирість» у Мукачево, листопад 2023р.
Фото: МФОЗНС «Регіон Карпат» Неєка.

¹ У цьому документі термін «біженці» вживається стосовно осіб, яким надано статус біженця або додатковий захист в Україні, якщо не зазначено інше.

ДОВІДКОВА ІНФОРМАЦІЯ — БІЖЕНЦІ ТА ШУКАЧІ ЗАХИСТУ В УКРАЇНІ

До 2022 року Україна була країною транзиту та призначення для людей, які рятувалися втечею від переслідувань та насильства в інших країнах світу. Станом на кінець 2021 року в Україні було зареєстровано 5101 шукачів захисту та біженців, у тому числі 2382 тих, які отримали статус біженця або додатковий захист та 2719 шукачів захисту. 54% біженців та шукачів захисту в Україні — це були жінки та дівчата. Країною походження цих людей був переважно Афганістан.

Уторгнення Російської Федерації в Україну 24 лютого 2022 року спричинило масові жертви серед цивільного населення та руйнування об'єктів цивільної інфраструктури, що змусило людей залишити свої домівки, шукаючи безпеку, захист та допомогу. Як наслідок, тисячі людей покинули свої місця постійного проживання, щоб знайти захист за кордоном (станом на липень 2023 року по всій Європі було зареєстровано понад 5,6 мільйонів біженців з України) або в інших місцях країни (за оцінками, станом на червень 2023 року в Україні налічується 5,08 мільйонів ВПО).

На кінець 2022 року уряд України повідомляв про 2520 осіб зі статусом біженця чи додатковим захистом, і про зменшення кількості шукачів захисту в Україні до 502 осіб. 54% біженців та шукачів захисту в Україні — це жінки та дівчата. Точної інформації щодо кількості біженців, які виїхали з країни після 24 лютого 2022 року, немає. ДМС не проводила жодної перевірки того, чи залишалися біженці або особи зі статусом додаткового захисту в Україні з початку військового конфлікту.

Однак після початку повномасштабної війни кількість людей, яким УВКБ ООН надає правову допомогу, різко зменшилася. Наприкінці 2021 року УВКБ ООН та його партнери надали допомогу загалом 2557 особам. Станом на кінець 2022 року лише 595 осіб все ще контактували з УВКБ ООН та його партнерами щодо надання правової допомоги. Перелік найпоширеніших країни походження серед біженців та шукачів захисту, яким надає допомогу УВКБ ООН, після 24 лютого 2022 року також радикально змінився, з більш помітною кількістю громадян Російської Федерації та Білорусі (див. таблицю нижче).

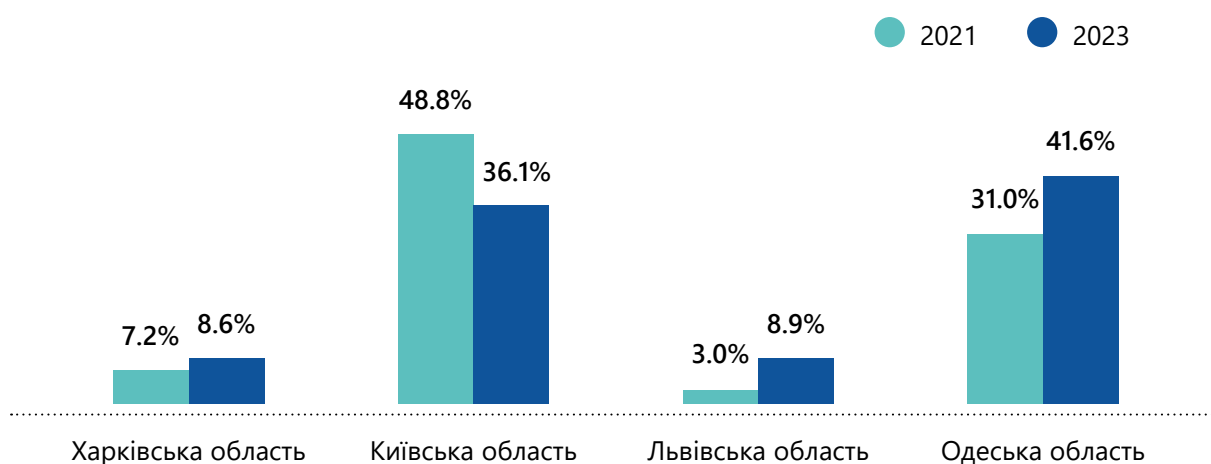
Кількість біженців та шукачів захисту, яким надається правова допомога від УВКБ ООН. Основна п'ятірка країн походження, загальна кількість людей, яким надається правова допомога, у відсотковому значенні

Грудень 2021 р.		Серпень 2023 р.	
Афганістан	43.4 %	Російська Федерація	38.4 %
Сирійська Арабська Республіка	9.9 %	Сирійська Арабська Республіка	13.0 %
Російська Федерація	7.5 %	Таджикистан	11.2 %
Таджикистан	7.2 %	Білорусь	8.8 %
Узбекистан	3.0 %	Афганістан	6.0 %

Після початку війни змінився і географічний розподіл біженців і шукачів захисту на території України, причому в Одеській області була зафіксована найбільша кількість

біженців і шукачів захисту, яким надавалася допомога від УВКБ ООН у 2023 році (див. діаграму нижче).

Основні області проживання в Україні біженців і шукачів захисту, відсоток від загальної кількості бенефіціарів, яким допомагало УВКБ ООН

ВЗАЄМОДІЯ ЗІ СПІЛЬНОТАМИ БІЖЕНЦІВ — РОБОТА УВКБ ООН ТА ЙОГО ПАРТНЕРІВ

Захист на рівні спільнот (ЗРС) — це процес, завдяки якому УВКБ ООН підтримує спільноти у використанні власних знань і спроможності виявляти свої проблеми та самостійно знаходити рішення. УВКБ ООН в Україні взаємодіє зі спільнотами біженців за допомогою проведення різних заходів.²

В Україні представники спільнот біженців беруть участь у тренінгах, які організовує УВКБ ООН на різноманітні теми, як-от мобілізація і посилення спроможності спільнот, управління НУО, реагування на сексуальне та гендерно зумовлене насильство (ГЗН), доступ до процедури надання захисту, доступ до адміністративних послуг та документів, надання першої психологічної допомоги, тощо. УВКБ ООН проводить тренінги з питань захисту та міграційних процедур, а також працює над створенням мережі параюристів у спільнотах. Від запуску Програми підтримки ініціатив спільнот у 2018 році УВКБ ООН сприяло 26 ініціативам та профінансувало 18 проєктів мирного співіснування біженців та приймаючих громад. У 2020 році УВКБ ООН створило робочу групу з питань захисту на рівні спільнот (ЗРС), для залучення до роботи НУО партнерів та державних партнерів на центральному та регіональному рівнях.³

В рамках реалізації різних ініціатив з підтримки усі партнери УВКБ ООН, які надають підтримку біженцям та шукачам захисту в Україні, а саме: Неєка, Право на захист, Рокада і Десяте квітня — взаємодіють із представниками спільнот біженців, які проживають у містах та областях: Харків, Херсон, Київ, Львів, Мукачєво, Миколаїв та Одеса тощо (див. Додаток 2: Приклади заходів ЗРС та взаємодії спільнот і місцевих громад).

До лютого 2022 року БФ «Право на захист» здійснив проєкт із посилення спроможностей спільнот шляхом проведення низки тренінгів з підготовки параюристів, щоб, серед іншого, навчити неформальних лідерів спільнот біженців у місті Києві та області, а також у місті Харкові бути спеціалістами з надання першої юридичної допомоги. Із цією метою були визначені активні члени п'яти основних спільнот біженців у Києві (громадяни Сомалі, громадяни Афганістану, арабомовні, франкомовні, громадяни країн Співдружності Незалежних Держав (СНД) та двох спільнот біженців у Харкові (громадяни Сирії та Афганістану) для їхнього навчання з надання допомоги у сфері правового захисту співвітчизникам. Право на захист також провів кілька консультацій з формування життєстійкості для жінок зі

² Див. UNHCR Issue Brief: Promising Practices From Working with Refugee-led Organizations in Europe [УВКБ ООН, Стилий посібник: перспективні напрацювання в результаті роботи в країнах Європи з організаціями, які очолюють біженці], вересень 2021 р. <https://www.unhcr.org/sites/default/files/legacy-pdf/6155893a4.pdf>

³ UNHCR. Thematic Update | March 2021 Refugees Asylum-Seekers [УВКБ ООН. Тематичний огляд за березень 2021 року, Біженці та шукачі захисту]. https://www.unhcr.org/ua/wp-content/uploads/sites/38/2021/03/2021-03-UNHCR-UKRAINE-Refugee-and-Asylum-Seekers-Update_FINAL-1.pdf

спільнот громадян Афганістану, різних арабських країн, Демократичної Республіки Конго та Камеруну. У 2023 році фонд продовжив процес сприяння розвитку спроможностей спільнот біженців із країн Центральної Азії (шляхом проведення курсів комп'ютерної грамотності та надання ноутбуків), які мешкають у Львівській області.

ГО «Десяте квітня» також розвивала спроможності спільнот біженців у південних областях країни. У 2021 році організація сприяла створенню Координаційної ради спільнот біженців в Одеській області, яка об'єднала представників різних спільнот, які мешкають там. На засіданнях Ради також були присутні представники Державної міграційної служби, Одеської міської та обласної адміністрацій. Під час засідань порушувалися найважливіші питання, що викликають занепокоєння щодо інтеграції біженців у приймаючу громаду. Однією з ініціатив Координаційної ради стало підписання загального звернення спільнот біженців до Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо доступу шукачів захисту в Україні до безкоштовного медичного обслуговування. Ці ініціативи були першими в Україні, які забезпечили адвокацію прав біженців та шукачів захисту.

У 2018 році організація «Десяте квітня» у співпраці зі спільнотами та організаціями біженців сприяла впровадженню п'яти ініціатив спільнот і ще трьох у 2019 році. Під час карантину через COVID-19 Десяте квітня надала підтримку у закупівлі швейних машин, які використовували біженці та шукачі захисту для виготовлення захисних масок, що потім були передані міським установам та членам громади. У 2021 році громадська організація підтримала два проекти, ініційованих організаціями спільнот біженців та шукачів захисту: недільну школу для афганців

«Ріана» (ініціативу НКО «Афганська спільнота») і Клуб інтеграції молоді. На початку 2022 року Десяте квітня розпочала надавати підтримку процесу створення Центру соціальної інтеграції, ініційованого НУО «Аль-Масар». До вторгнення Російської Федерації в Україну організація «Десяте квітня» також надавала підтримку у створенні ефективної комунікаційної платформи між представниками різних спільнот біженців та ВПО під назвою «Зоопарк для дітей, які постраждали від конфлікту». Цей проєкт був ініційований громадською організацією «Фонд «Дружба» з метою сприяння мирному співіснуванню між приймаючою громадою, спільнотами біженців та ВПО.

У Закарпатській області організація «Неека» співпрацювала з жіночою спільнотою «Айгуль», заснованою у 2016 році. За два роки спільнота перетворилася на дві окремі організації: «Жасмін» та НУО «Атіаф». Наразі ці дві організації спільнот припинили існування після того, як більшість їхніх членів виїхали з країни після вторгнення Росії в Україну.

До 24 лютого 2022 року БФ «Рокада» надавав підтримку різним спільнотам біженців, серед яких також були групи молоді та жінок, які припинили своє існування після виїзду їхніх учасників за кордон. У 2023 році фонд проводив зустрічі з двома фокус-групами у складі громадян Росії та Білорусі (близько 20 осіб у групі), які мешкають в Києві. Організація підтримує зв'язок із усіма групами та спілкується з ними онлайн через чат в Telegram. Окрім того, для підтримки спільнот БФ «Рокада» продовжив організовувати заходи серед яких були ІТ-курси, мовні курси та курси рукоділля. Співробітники підтримують зв'язок з учасниками та спілкуються з ними онлайн через в Telegram.

ОБСЯГ І МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

Це дослідження зосереджено на групах або інших формах колективних структур, які об'єднують біженців та шукачів захисту в Україні. Опитування охоплює не лише громадські організації з офіційним правовим статусом, наприклад, зареєстровані НУО, благодійні організації, релігійні організації чи установи, а й альтернативні форми організації спільнот, зокрема неформальні групи чи групи в соціальних мережах. Тому термін «спільнота» в цьому документі використовується для позначення будь-якої структури або групи, що згадуються вище. Картографування включає спільноти, які не обов'язково очолюють біженці та шукачі

захисту, а які залучають ці категорії осіб і пропонують їм підтримку, а також іншим особам, що мають аналогічне територіальне походження чи аналогічні обставини.

Першим кроком дослідження був пошук і фіксування усіх організацій, що взаємодіяли з біженцями та шукачами захисту станом на 2023 рік. З цією метою УВКБ ООН та його партнери склали список усіх відповідних спільнот, які були їм відомі через їхню мережу або на основі інформації, отриманої від біженців та шукачів захисту. До кожної організації надіслали звернення та запропонували заповнити анкету, щоб задокументувати їхні характеристики та основні

Фонд «Дружба» у процесі пригостання традиційними стравами афганської кухні під час фестивалю в Одесі, липень 2023р. Фото: ГО «Десяте квітня».

напрями діяльності, зібрати дані для аналітичного опитування та об'єднати всю інформацію у вигляді довідника. Анкета за своєю структурою мала сім розділів, присвячених наступним темам: загальні відомості, склад, правовий статус, комунікація між її членами, види діяльності та здібності членів спільноти. Насамкінець, заповнення анкети також передбачає написання поточних проблем, з якими зіштовхнулися спільноти після вторгнення Росії в Україну.

Фонд «Право на захист» також звернувся до перекладачів, які працювали з партнерами УВКБ ООН в процесі надання допомоги біженцям та шукачам захисту, і попросив

їх про додаткову цінну для дослідження інформацію щодо потенційних респондентів. Було здійснено візити до місць, які відіграють важливу роль у наданні підтримки спільнотам, серед яких також були мечеті в Києві. Був встановлений контакт з різними університетами України з метою збору інформації про існування можливих груп, які надають допомогу іноземним студентам та молоді.

За результатами дослідження було ідентифіковано 20 спільнот, до складу яких входять шукачі захисту, біженці та особи, які потребують додаткового захисту. 14 з них діють і нині. Нижче наведено класифікацію цих спільнот за домінантною ознакою.

Класифікація спільнот за їхньою первинною ознакою

Спільноти з політичним підґрунтям

- **Партія «Народний Фронт Азербайджану»** (Харків)
- **Free Belarus Center** (Київ)
- **Хізб ут-Тахрір Україна** (Дрогобич, Львівська область)

Релігійні організації та групи

- **Мечеть «Ар-Рахма» на вул. Лук'янівській** (Київ)
- **Культурний центр і мечеть на вул. Дегтярівській** (Київ)
- **Liberating word** (Київ)

Спільноти об'єднані за ознакою громадянства або географічного походження

- **Африканська рада в Україні** (Київ)
- **Фонд «Дружба»** (Одеса)
- **Home in Ukraine** (Харків)
- **Ісхан-Щирість** (Дрогобич)
- **Курасан** (Харків)
- **НКО «Афганська спільнота»** (Одеса)
- **Чат у Viber «Refugee»** (Київ)
- **Громадяни Сирії у Харкові**
- **Громадяни Сирії у Києві**
- **Татаро-башкирська спільнота** (Одеса)

Спільноти жінок та молоді

- **Аль-Масар** (Одеса)
- **Атіаф** (Мукачево)
- **Об'єднана Молодь** (Одеса)
- **Ліга мусульманок України** (Одеса)

Для збору даних партнери надіслали анкету 30 обраним респондентам, дані з яких викладено в цьому документі. Окрім того, було проведено бесіди з представниками двох мечетей у Києві, які проводять служби для мусульман різних національностей і правових статусів.

Усі респонденти були проінформовані про мету дослідження та письмово підтвердили свою згоду на участь у цьому процесі з дотриманням умов захисту персональних даних.

Попередні результати були представлені 28 липня 2023 року на зустрічі УВКБ ООН з партнерськими організаціями, які працюють з біженцями та шукачами захисту, фахівцями-практиками з інших міжнародних

або національних організацій та установ, а також представниками організацій спільнот біженців. Також з учасниками цієї зустрічі було проведено консультації щодо наступних етапів дослідження.

Попередні результати були розглянуті 31 серпня 2023 року під час обговорення у фокус-групі з чотирма лідерами організацій. У цій зустрічі взяли участь представники Фонду «Дружба», Free Belarus Center, Ю «Хізб ут-Тахрір Україна» й НКО «Афганська спільнота». Учасники обговорили проблеми, з якими стикаються в процесі комунікації з біженцями та шукачами захисту й питання їхнього залучення до діяльності спільнот.

Культурний центр «Аль-Масар» і Ліга мусульманок України пригощають традиційними східними солодощами й арабською кавою. Одеса, липень 2023р. Фото: ГО «Десяте квітня».

КЛЮЧОВІ ВИСНОВКИ

У цьому розділі міститься огляд зібраних даних про спільноти, які було виявлено

в процесі дослідження і які все ще продовжують свою діяльність в Україні.

ГЕОГРАФІЧНИЙ РОЗПОДІЛ СПІЛЬНОТ

Понад 70% дійових спільнот розташовані у двох областях: Одеській та Київській. В Одеській області існує 6 організацій: НКО «Афганська спільнота», Об'єднана молодь, Фонд «Дружба», Ліга мусульманок України, Аль-Масар і Татаро-башкирська спільнота. У Києві та Київській області функціонують чотири організації: Мечеть «Ар-Рахма», Культурний центр і мечеть на вулиці Дегтярівська, Free Belarus Center та Африканська рада в Україні. Концентрація спільнот у цих двох областях відображає географічний розподіл біженців та шукачів захисту в Україні (див. вище розділ «Довідкова інформація — біженці та шукачі захисту в Україні»). Ці дві області продовжували приймати більшість біженців та шукачів захисту, які контактували з УВКБ ООН після початку війни (див. вище розділ «Довідкова інформація — біженці та шукачі захисту в Україні»). Специфіка обох областей також може пояснити більшу кількість біженців і шукачів захисту порівняно

з рештою країни. Будучи великими міськими та економічними центрами, і Київ, і Одеса пропонують великі можливості та зручності для інтеграції біженців та шукачів захисту в Україні.⁴

В інших місцях України також діють спільноти біженців та шукачів захисту. Наприклад, мігранти, біженці та шукачі захисту з Азербайджану, проживають переважно у Харкові та Чугуєві (Харківська область), де також існує осередок партії «Народний Фронт Азербайджану». Головний інформаційний офіс партії «Хізб ут-Тахрір Україна» розташований у місті Дрогобич, Львівської області, куди переїхало багато кримських татар, у тому числі й лідер спільноти. Багато біженців і шукачів захисту з різних країн пострадянського простору знайшли підтримку від партії «Хізб ут-Тахрір Україна» і мешкають у тому ж регіоні.

Втім, організації можуть працювати як мережі по всій країні. Африканська рада в Україні здебільшого представлена в Києві, проте склад організації формують активні члени, які мешкають у різних регіонах України, наприклад в Харківській, Львівській, Одеській, Тернопільській, Вінницькій та Волинській областях. Будучи головною організацією, Ліга мусульманок України об'єднує активних представниць близько десяти організацій

70%
дійових спільнот
розташовані у двох областях:
Одеській та Київській

⁴ What makes capital cities the best places to live? [Що робить столиці найкращими місцями для життя?]. <https://www.eurofound.europa.eu/publications/policy-brief/2020/what-makes-capital-cities-the-best-places-to-live>

у різних областях України: Харків, Київ, Львів, Одеса, Суми, Вінниця, Запоріжжя.

І хоча більшість біженців та шукачів захисту з Російської Федерації проживає в Одеській та Київській областях, менша їх кількість також живе в інших областях (таких як Львівська

та Харківська). Розосередження цієї групи біженців, шукачів захисту та інших громадян Російської Федерації пояснює вибір соціальних мереж як основної форми організації спільноти.

Регіони проживання спільнот

- Ар-Рахма, мечеть на вул. Лук'янівській
- Африканська рада в Україні
- Культурний центр і мечеть на вул. Дегтярівській
- Free Belarus Center

ОПИС, ІСТОРІЯ СТВОРЕННЯ ТА ПОВНОВАЖЕННЯ СПІЛЬНОТ

Історія та ідентичність об'єднань представників спільнот, визначених в процесі дослідження, є різноманітними. Спільноти, які надають підтримку біженцям та шукачам захисту, також мають релігійне чи політичне походження. Кілька спільнот було створено для надання підтримки окремим групам населення, але поступово вони охопили інші групи біженців та шукачів захисту. Інші

об'єднання з самого початку мали намір надавати підтримку не лише біженцям та шукачам захисту. У цьому розділі містяться приклади, що ілюструють усі вище зазначені спільноти.

Релігійні організації та установи є критично важливими спільнотами для біженців та шукачів захисту в Україні, особливо для мусульман. Вони забезпечують життєво

важливу підтримку психічного здоров'я та соціального добробуту віруючих. Емоційна підтримка та боротьба зі смутком і самотністю через експатріацію є ключовими напрямками діяльності всіх мечетей та спільнот, об'єднаних за релігійними поглядами.

Ліга мусульманок України має давню історію, починаючи з 1990-х років, коли релігійні організації почали розвиватися разом із здобуттям Україною незалежності. Спочатку мусульманки були частиною ісламських культурних центрів, які виникали в різних містах України. Вони організовували зустрічі та заходи для підтримання добробуту, здоров'я та освіти жінок та дітей. У 2018 році активні жінки відокремилися від центрів і створили об'єднання «Ліга мусульманок України» як головну організацію, яка захищає права та інтереси представниць жіночої статі, дітей та підлітків.

У Києві є дві важливі мечеті, які надають значну підтримку біженцям та шукачам захисту,

належачи до більшої спільноти, що функціонує на території України протягом багатьох років.

Культурний центр і мечеть на вулиці Дегтярівській та мечеть Ар-Рахма на вулиці Лук'янівській підпорядковуються Духовному управлінню мусульман України (ДУМУ), яке має назву «Умма». Зареєстроване у вересні 2008 року ДУМУ об'єднує 30 релігійних спільнот у Донецькій (7), Київській (5), Луганській (4) та Дніпропетровській (2) областях. ДУМУ постійно висловлює свою підтримку Україні, водночас закликаючи до побудови атмосфери взаємопідтримки та довіри в українському суспільстві та налагодженню міжрелігійного та міжкультурного діалогу. Окрім мечетей, у віданні ДУМУ перебуває мусульманська бібліотека, мусульманське радіо, видавництво, медіа-центр Islamic Media, школа та ісламський університет. ДУМУ представляє мусульман України на міжнародному рівні. Більшість — це кримські

Представники НКО «Афганська спільнота» у традиційних костюмах в Одесі, липень 2023р.
Фото: ГО «Десяте квітня».

татари, волзькі татари, азербайджанці, турки, узбеки, таджики, туркмени, представники народів Північного Кавказу, араби, афганці, пакистанці, чеченці, дагестанці та ін.

Деякі організації, які підтримують біженців та шукачів захисту були створені за політичними цілями. Як-от партія «Народний фронт Азербайджану», що є опозиційною партією у вигнанні. Варто зазначити, що ця партія присутня не лише в Україні, а має філії в різних країнах. Українська філія об'єднує багатьох мігрантів і біженців з Азербайджану, які мешкають переважно в Харкові. Окрім політичної діяльності, представники групи забезпечують можливість проводити зустрічі спільноти у когось із членів партії вдома. Також члени партії підтримують один одного під час похоронів чи в інші складні часи. Ще одним прикладом організації спільноти з політичною ідентичністю є Free Belarus Center, створений у 2020 році після президентських виборів у Білорусі та хвилі репресій проти представників громадянського суспільства, що змусила багатьох білорусів залишити власну країну та знайти захист в котрійсь із сусідніх.

Біженці та шукачі захисту обмінюються досвідом вимушеного переміщення з іншими спільнотами, які переїжджають в межах України, і отримують підтримку від них. У 2018 році ГО «Іхсан-Щирість», яка діє у місті Дрогобич (Львівська область), відкрила Культурний центр кримських татар для проведення своїх традиційних свят, навчальних занять для чоловіків, жінок і дітей, а також офіційних зустрічей. Цей Культурний центр надає підтримку біженцям та шукачам захисту з пострадянських країн, а саме з Узбекистану, Казахстану і Таджикистану, допомагає їм знайти своє місце в новому місті та надає допомогу у вирішенні повсякденних життєвих проблем.

Культурний захід для біженців і ВПО у Києві, листопад 2023р. Фото: БФ «Рокада».

Деякі спільноти об'єднуються за етнічною або національною ознакою. Африканська рада в Україні була офіційно зареєстрована у 2010 році для об'єднання мігрантів з країн Африки, у тому числі біженців та шукачів захисту, для захисту їхніх прав в Україні. Історія організації бере свій початок з кінця 90-х років, коли в різних містах країни відбувалися численні напади на африканців. Сьогодні Африканська рада є містком між двома культурами, організовуючи виставки, круглі столи та культурні заходи для ознайомлення українців з африканською культурою, історією, традиціями, одягом та мистецтвом. Організація займається боротьбою із ксенофобією, расизмом та упередженнями в Україні.

Існують спільноти, які об'єднуються з метою захисту певної вікової групи та її інтеграції в українське суспільство. Це стосується організацій «Об'єднана молодь» та «Аль-Масар»

в Одесі. Групою аналогічного характеру, що націлена на інтеграцію жінок, є Ліга мусульманок України.

СКЛАД СПІЛЬНОТ ТА УМОВИ ЧЛЕНСТВА

Дуже мало спільнот складається лише з біженців або шукачів захисту. Більшість організацій відкриті для всіх іноземців, які мають щось спільне, наприклад, країну або регіон походження, релігію або досвід переміщення чи міграції.

80%

організацій, виявлених в процесі дослідження, також мають серед своїх членів мігрантів

Це також стосується Free Belarus Center, де мігранти становлять 90% його членів. Це стосується і Home in Ukraine, серед учасників якого лише 10% належать до категорії біженців і шукачів захисту, решта — мігранти, які отримали дозвіл на проживання чи роботу на інших підставах.

Із вторгненням Росії в Україну членський склад організацій суттєво змінився. Це стосується Ліги мусульманок України, яка наразі складається з 60% українок (місцевих жінок та ВПО), 35% мігрантів і 5% біженців і шукачів захисту, тоді як до лютого 2022 року серед членів Ліги були переважно біженці та шукачі захисту (60%) і мігранти (40%).

Деякі організації спільнот мають серед своїх членів громадян України. Серед них НКО «Афганська спільнота», у складі якого

40% — це мігранти з Афганістану, 10% — біженці і 50% — українці. Близько 60% членів Африканської ради в Україні — мігранти, а 30% — натуралізовані громадяни України або особи, які народилися в родинях афро-українського походження та отримали громадянство України. Лише 10% членів цього об'єднання — біженці та шукачі захисту. Іншим прикладом є група в Києві, яка об'єднує білорусів, де 5% учасників — громадяни України. Слід також зазначити, що 20% співробітників Free Belarus Center — громадяни України.

Половина членів НКО «Афганська спільнота» — це люди з Афганістану, в тому числі афганці, які отримали громадянство України, уклавши шлюб із громадянками України. Для порівняння, створена у Viber група афганців «Refugee» була призначена тільки для біженців і шукачів захисту з Афганістану. До вторгнення було неможливо стати учасником цієї групи тим, хто отримав громадянство України шляхом натуралізації. Адміністратори створеної у Viber групи та її лідер, перекладач, перевіряли правовий статус бажаючих приєднатися до чату та видаляли тих учасників, які отримали громадянство України, аргументуючи це тим, що вони не такі вразливі, як біженці та шукачі захисту, і не потребують підтримки з боку групи.

Деякі організації спільнот приймають нових членів після голосування інших учасників спільноти або керівництва. Наприклад, у ГО «Іхсан-Щирість» рішення про прийом нових членів схвалює керівна рада.

КІЛЬКІСТЬ ЧЛЕНІВ

Більшість виявлених дослідженням спільнот також зазнали значного скорочення кількості своїх членів через вторгнення Росії в Україну, особливо серед біженців та шукачів захисту.

Деякі групи майже повністю припинили своє існування. Це стосується деяких організацій спільнот афганців, які вели активну діяльність до вторгнення. Їхні лідери виїхали за кордон, щоб забезпечити себе від війни в Україні. Більшість біженців і шукачів захисту з Афганістану, які до війни мешкали в Києві, Харкові та Одесі, виїхали до різних країн Європи. Дві організації спільнот серед цих груп (спільнота афганців «Курасан» в Харкові, афганська спільнота та створена у Viber група «Refugee», які мешкали у Києві) припинили діяльність в Україні, оскільки майже всі їхні учасники виїхали за кордон і продовжували спілкування онлайн.

Хоча до лютого 2022 року громадяни Сирії були однією з основних груп біженців в Україні, вони не створили сильних організацій. За словами респондентів, сирійські біженці та шукачі захисту вважають за краще триматися на відстані від інших співвітчизників. Більшість спільнот сирійців, які базувалися в Харкові та Києві, виїхали з України до Нідерландів або Німеччини. У результаті ті кілька сирійців, які залишилися в Україні після повномасштабного вторгнення Росії в Україну, роз'їхалися по різних містах, в яких їм були невідомі структури або канали, які б їх об'єднали.

70%
членів було втрачено
більшістю спільнот у 2022 році

Скорочення кількості учасників може досягати 95% (Африканська рада України). Фонд «Дружба» втратив 75% своїх членів, Аль-Масар — 70%, Free Belarus Center — 50%, Партія народного фронту Азербайджану — 20%.

Деякі з представників спільнот у 2022–2023 роках повернулися в Україну. Наприклад, внаслідок війни в Україні 80% членів НКО «Афганська спільнота» виїхали за кордон, проте 20–30% із них — повернулися.

Кількість членів релігійних спільнот також скоротилися значною мірою. Зокрема, до мечеті на вулиці Дегтярівській до вторгнення регулярно приходило до 1500 вірян. У 2023 році в мечеть регулярно приходять приблизно 300 осіб. Більшість біженців з Іраку, Сирії, Афганістану та Палестини, які раніше були серед постійних відвідувачів, виїхали з України до країн Європи.

Лише кілька спільнот розширилися у 2022 і 2023 роках, переважно ті, що існують віртуально. Зокрема, це стосується чату росіян в Telegram «Home in Ukraine», який налічує близько 3200 учасників. Їхня кількість продовжує суттєво збільшуватися, щомісяця до неї приєднується близько 300 осіб. З 2022 року громадяни Росії були найбільшою групою біженців та шукачів захисту, кількість яких становила 38% у 2022 році та 40% у 2023 році біженців та шукачів захисту, які контактували з УВКБ ООН в Україні. Також збільшилася і чисельність групи громадян Афганістану, які зараз мешкають переважно за кордоном і спілкуються у Viber, оскільки багатьом співвітчизникам потрібна була підтримка та практичні поради щодо виживання під час війни.

УПРАВЛІННЯ СПІЛЬНОТ

50% спільнот, зазначених в даному звіті, мають на чолі офіційний керівний орган. Серед них усі офіційно зареєстровані організації з Одеси, які мають виборну раду як керівний орган, на чолі з президентом чи головою, а також членами ради з іншими функціями (віце-президенти, секретарі та керівники відділів чи різних напрямів діяльності).

Організаціями, що існують як групи у Viber, чи чати в Telegram, керують адміністратори-волонтери. Це стосується Viber групи афганців «Refugee» та чату росіян в Telegram «Home in Ukraine». Останній має

сім адміністраторів, серед яких чотири жінки. Група афганців мала трьох адміністраторів до вторгнення Росії в Україну, серед яких були дві жінки. Обидві групи мали адміністраторів, які були призначені на невизначений строк.

50%

спільнот, зазначених
в даному звіті, мають на чолі
офіційний керівний орган

Майстерклас із приготування страв української кухні для біженців і ВПО у Києві, листопад 2023р. Фото: БФ «Рокада».

І серед них завжди були присутні жінки. Усі адміністратори повинні знати принаймні одну-дві іноземні мови, вміти користуватися комп'ютером та іншими пристроями чи застосунками, а також мати повну вищу освіту.

Роль жінок в управлінні спільнот відрізняється. В організаційній структурі Free Belarus Center жінки обіймають декілька керівних посад. Деякі групи заснували спеціальні підрозділи чи підгрупи для жінок. Інформаційний офіс партії «Хізб ут-Тахрір Україна» має філію, створену для жінок, і яку очолюють жінки. Жінки заснували Лігу мусульманок України, керування якої здійснював комітет у складі 8 осіб. Якщо жінки не обіймають керівні посади (напр., як в релігійній спільноті «Liberating word» та в НКО «Афганська спільнота»), вони можуть брати активну участь у діяльності чи керувати певним напрямом. Це може бути освітня діяльність, де жінки особливо залучені до організації та проведення занять і навчання в недільних школах.

КОМУНІКАЦІЇ З УЧАСНИКАМИ СПІЛЬНОТ

Спільноти використовують різні канали комунікації, такі як застосунки для обміну повідомленнями, наприклад, Viber, Telegram і WhatsApp, а також соціальні медіа-платформи, наприклад, Facebook, Instagram та Zoom. Співробітники Free Belarus Center також використовують Twitter і Signal, і планують онлайн заходи за допомогою MS Team. Зустрічі у форматі особистої присутності регулярно проводяться в громадських центрах, таких як ісламські культурні центри, мечеті або в громадських місцях, як-от кафе. Деякі представники одеських спільнот зазначили, що вони навіть використовували системи супутникового зв'язку, щоб в період з кінця осені 2022 року і до початку весни 2023 року залишатися на зв'язку під час регулярних відключень світла.

Представники спільнот, що об'єднують громадян із Росії та Білорусі, часто обирають неопублічні способи спілкування між собою, щоб не привертати уваги, через побоювання ворожого ставлення з боку українського населення. Громадяни цих країн вважають за краще спілкуватися онлайн і лише іноді зустрічаються особисто невеликими групами. Громадяни цих країн не можуть отримати доступ до процедури отримання статусу біженця або додаткового захисту, і стикаються

з проблемами отримання або продовження посвідки на проживання, що викликає страх бути депортованим. Вони не можуть продовжити термін дії свого документа через відсутність консульських служб їхніх країн в Україні з кінця лютого 2022 року.

Пандемія COVID підштовхнула організації до створення або зміцнення груп у віртуальному просторі, щоб підтримувати спілкування. Це стосується створеної у Viber в березні 2020 року групи афганців «Refugee», яка допомагала своїм учасникам зв'язатися з УВКБ ООН, щоб отримати допомогу. Вони все ще спілкуються в Інтернеті, в тому числі з тими учасниками, які розсіяні по Європі через війну в Україні.

Веб-сайти, які зацікавлюють і одночасно інформативні, є цінними засобами комунікації як для мігрантів, так і для місцевих жителів. Декілька організацій розробили комплексні веб-сайти, зокрема Free Belarus Center, Духовне управління мусульман України, інформаційний офіс партії «Хізб ут-Тахрір Україна» та Ліга мусульманок України. За допомогою своїх сайтів вони поширюють інформацію про свою роботу, забезпечують можливість обмінятися інформацією зі своїми членами та запросити зацікавлених сторін надати підтримку.

ВИДИ ДІЯЛЬНОСТІ

В анкеті, яку було запропоновано заповнити представникам спільнот, є пункти про види діяльності, які вони здійснюють, із зазначенням поширеності цих видів діяльності в їхній загальній роботі.

НКО «Афганська спільнота», Фонд «Дружба», Аль-Масар, Ліга мусульманок України та Хізб

ут-Тахрір Україна увійшли до п'ятірки провідних спільнот, які проводять найширший спектр заходів на підтримку своїх членів.

Загалом, найпоширенішими видами діяльності спільнот є проведення культурних заходів, надання правової допомоги, проведення заходів для жінок і молоді,

а також мовні курси. Усі вони спрямовані на забезпечення добробуту і надання правового захисту членів спільноти, а також на їхню інтеграцію в українське суспільство. З іншого боку, до найменш поширених видів діяльності належать: надання підтримки з питань ведення бізнесу та працевлаштування,

професійне навчання, фінансова та матеріальна допомога, підвищення обізнаності приймаючих громад та евакуація з небезпечних регіонів. Виконання цих видів діяльності передбачає значне фінансування та може залежати від зовнішньої підтримки.

Види діяльності спільнот

Назви спільнот	Надання підтримки молоді	Надання підтримки жінкам	Адвокація (на рівні країни, області або місцевого рівня)	Культурні заходи	Матеріальна або фінансова допомога	Правова допомога	Мовні курси	Професійне навчання	Надання підтримки з питань ведення бізнесу та працевлаштування	Підвищення обізнаності приймаючих громад	Евакуація з небезпечних районів
Аль-Масар	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
Африканська рада в Україні	●	●	●	●	●	●	●		●	●	●
Ісхан-Щирість	●	●		●	●		●				
Ліга мусульманок України	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
Народний Фронт Азербайджану					●	●					
НКО «Афганська спільнота»	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
Об'єднана «Молодь»	●	●		●			●				
Татаро-башкирська спільнота	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
Фонд «Дружба»	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
Хізб ут-Тахрір Україна	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
Free Belarus Center	●	●	●	●		●	●			●	●
Home in Ukraine			●		●	●					●

● Висока поширеність ● Середня поширеність ● Низька поширеність

Види діяльності спільнот (продовження)

Назви спільнот	Надання підтримки молоді	Надання підтримки жінкам	Адвокація (на рівні країни, області або місцевого рівня)	Культурні заходи	Матеріальна або фінансова допомога	Правова допомога	Мовні курси	Професійне навчання	Надання підтримки з питань ведення бізнесу та працевлаштування	Підвищення обізнаності приймаючих громад	Евакуація з небезпечних районів
Спільноти, які не діють з 2022 року											
Атіаф	●	●	●	●			●	●	●	●	●
Громадяни Сирії у Києві			●		●	●					
Громадяни Сирії у Харкові		●	●	●			●	●	●		
Курасан				●	●	●			●	●	
Liberating word				●	●		●				●
Refugee		●		●		●					

● Висока поширеність ● Середня поширеність ● Низька поширеність

Певні групи здійснюють гуманітарну діяльність, щоб допомогти людям у вразливих ситуаціях. Однією з таких груп є Народний фронт Азербайджану, що налічує десять активних членів, котрі мешкають у Харкові. Вони регулярно зустрічаються, обговорюють поточні події та координують доставку гуманітарної допомоги з-за кордону. Крім того, вони надають фінансову допомогу своїм членам у разі потреби. Члени ГО «Іхсан-Щирість» також допомагають координувати надання гуманітарної допомоги, що надсилається з-за кордону.

Деякі групи допомагають не тільки членам своєї спільноти. Це приклад Африканської ради в Україні, яка надає гуманітарну допомогу вразливим категоріям громадян України, які її потребують. Члени Африканської ради також брали участь у розчищенні, на волонтерських засадах, районів Ірпеня, Бучі та Гостомеля, які зазнали руйнувань. Крім того, вони пропонують допомогу з перекладом документів та усним перекладом для мігрантів, коли це необхідно.

З першого дня вторгнення Росії в Україну активісти та волонтери ДУМУ активно долучилися

до надання гуманітарної допомоги. Організації у складі ДУМУ надавали притулок мігрантам, роздавали їжу та ліки та допомагали з евакуацією.

Ліга мусульманок України ділиться на своїй сторінці у Facebook інформацією про свою гуманітарну діяльність в різних областях України, зокрема надання місцевому населенню аптечок, води, одягу та гарячої їжі.

Один із адміністраторів чату росіян в Telegram «Home in Ukraine» зазначає, що вони регулярно роблять колективні пожертви на підтримку української армії.

Адвокація прав біженців та шукачів захисту, здається, не має суттєвої поширеності серед видів діяльності наведених спільнот.

Є кілька винятків і помітні досягнення, як-от створення Координаційної ради спільнот біженців в Одесі у 2021 році. До цієї ініціативи долучилися групи біженців в м.Одеса за підтримки ГО «Десяте квітня». У засіданнях Ради брали участь представники Міграційної служби та міських й обласних управлінь, де обговорювали важливі питання щодо розвитку біженців в українському суспільстві. Так, спільноти біженців підписали загальне звернення до Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини з метою забезпечення доступу шукачів захисту до безкоштовної медичної допомоги в Україні. Це стало суттєвим кроком у просуванні прав біженців та шукачів захисту в країні.

НКО «Афганська спільнота». Одеса, липень 2023р. Фото: ГО «Десяте квітня».

ПРАВОВИЙ СТАТУС

50% організацій мають правовий статус. Їхні організаційно-правові форми господарювання наступні:

- громадські неприбуткові організації — 9 (+ 1 в процесі реєстрації як громадська неприбуткова організація)
- благодійний фонд –1
- релігійна неурядова організація — 1

Зареєстровані організації мають ширший спектр діяльності, ніж неформальні групи. Вони, у середньому, здійснюють дев'ять видів діяльності, тоді як неформальні — лише п'ять.

Прикладами спільнот, які не мають правового статусу є Народний фронт Азербайджану та Хізб ут-Тахрір Україна. Обидві партії — це філії великих міжнародних організацій. Вони зареєстровані за межами України та мають

потужні онлайн-платформи, акаунти в соціальних мережах та інших ресурсах. Татаро-Башкирський Культурний Центр в Одесі — молода спільнота, яка перебуває в процесі реєстрації ГО. Станом на липень 2023 року

50%

**організацій мають
правовий статус**

організація налічувала до 30–40 членів, серед яких також були українці, переселенці, мігранти та біженці, і очікується, що її кількість у подальшому буде зростати. Іншим групам не вистачає спроможності та лідерства, необхідних для отримання офіційного статусу, або ж у них відсутня необхідність реєстрації спільноти через ціль об'єднання заради спілкування.

ЗДІБНОСТІ ТА НАВИЧКИ

До складу спільнот, як серед учасників, так і серед співробітників, часто входять висококваліфіковані спеціалісти та особи з вищою освітою. Це стосується Free Belarus Center, що винаймає професійних юристів для надання правових послуг особам, які шукають захисту чи потребують іншої правової допомоги. У їхньому штаті українського та польського офісів працює 20 співробітників.

Представники віртуальних спільнот зазначили, що обираючи адміністраторів, вони віддають перевагу кандидатам із вищою освітою і тим, хто володіє кількома мовами. Про застосування такого підходу розказали учасники чату «Home in Ukraine».

До складу організацій також входять фахівці нових галузей економіки, зокрема, сфери

маркенгу, як-от SMM-менеджери або дизайнери, а також IT-спеціалісти. Це актуально для Home in Ukraine та Хізб ут-Тахрір Україна. Серед членів НУО «Об'єднана молодь» є проєкт-менеджери. У складі афганських організацій є кілька учителів. Так, журналісти Народного Фронт Азербайджану та Free Belarus Center забезпечують процес комунікацій.

Часто до представників Африканської ради в Україні звертаються із запитом на письмовий чи усний переклад, оскільки багато її членів знають французьку, іспанську, англійську, арабську, португальську та російську мови, а також, переважно молодші члени, добре володіють українською. Більшість мають високий рівень освіти та наукові ступені, включно з докторським ступенем, але це стосується переважно тих, хто не є біженцями.

ПОТОЧНІ ПРОБЛЕМИ

Питання про проблеми й виклики було зазначено в анкеті, а також обговорено у фокус-групі, яку провели влітку 2023 року.

Розширення видів діяльності через війну в Україні

Кілька громадських організацій відкрито висловилися на підтримку України у війні проти Російської Федерації. Так, 6 листопада 2023 року ДУМУ заявило, що організація підтверджує свою позицію на підтримку України у війні проти Російської Федерації. Продовжуючи роботу на підтримку розвитку та зміцнення громадянського суспільства, а також освіти та міжконфесійного діалогу, Умма заявляє про свою «підтримку територіальної цілісності та незалежності нашої держави, роботу в інтересах України та мусульман України».⁵ ДУМУ також заявила про продовження інформаційної діяльності «для донесення правди про війну в Україні та агресію Російської Федерації до аудиторії мусульман за кордоном».

Інші групи також розширили коло надання допомоги, охопивши не лише членів своєї спільноти, а й надаючи підтримку населенню України загалом. Наприклад, Африканська рада в Україні, яка надає гуманітарну допомогу не лише своїм членам, а й громадянам України, які її потребують. Члени Африканської ради також брали участь у розчищенні районів Ірпеня, Бучі та Гостомеля, що зазнали руйнувань.

Руйнування та вимушене припинення діяльності

Внаслідок вторгнення Росії в Україну щонайменше три мечеті спільнот ДУМУ були зруйновані або серйозно пошкоджені, а деякі спільноти мусульман були змушені припинити свою діяльність на територіях, які перебувають під тимчасовим військовим контролем Російської Федерації.

Необхідність продовжувати діяльність з невеликою кількістю членів

Через війну всі групи зазнали масового відтоку членів і змушені функціонувати, маючи значно меншу спроможність. Організаціям бракує активних членів для здійснення діяльності. НУО «Об'єднана молодь» навчилася виживати за відсутності лідерів, які виїхали за кордон. Члени організацій, які бажають повернутися в Україну, можуть зіткнутися з перешкодами, часто через відсутність документів, що посвідчують особу. Наприклад, НКО «Афганська спільнота» зазначило, що члени їхньої спільноти чоловічої статі залишилися в Україні, а їхні сім'ї виїхали за кордон, часто без документів, що посвідчують особу, або без проїзних документів. В результаті, вони не можуть повернутися до України через ці проблеми. Багато сімей сирійців (які здебільшого отримали додатковий захист в Україні) також виїхали з України без документів, що посвідчують особу. Окрім того, посвідчення біженця або особи, яка потребує додаткового захисту в Україні, не відповідає критеріям надання тимчасового

⁵ Notice Of The General Meeting Of The Spiritual Administration Of Muslims Of Ukraine «Umma [Заява загальних зборів Духовного управління мусульман України «Умма»], 6 листопада 2022 р. <https://umma.in.ua/en/node/3213>

захисту у країнах ЄС і не є належним документом для повернення в Україну.⁶

Фінансові обмеження

Близько 30% спільнот повідомили про відсутність достатнього фінансування для підтримки своєї діяльності та мережі. Це стосується Ліги мусульманок України, Фонду «Дружба» та організації «Об'єднана молодь», які зазначили, що їм бракує підтримки для реалізації своїх проєктів. Аль-Масар не вистачає ресурсів для завершення будівництва Ісламського культурного центру в Одесі, як планувалося до початку війни.

Також виникають труднощі зі здійсненням фінансової підтримки спільнот їхніми членами через заблоковані рахунки в українських банках. Це стосується громадян Білорусі та Росії.

Дискримінація

Хиткий статус шукачів захисту стає на заваді їхній участі в громадській діяльності. Це стосується громадян Росії та Білорусі, які зіштовхнулися з великими труднощами та тиском, що заважає їм бути активними. Часто вони залишаються в Україні з протермінованими

документами, без можливості продовжити їхню дію через закриття консульських служб їхніх країн в Україні. Громадяни Росії та Білорусі мають страх бути заарештованими та депортованими. Територіальні органи Державної міграційної служби України (ДМС) часто відмовляють у реєстрації заяв про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, громадянам Росії, у яких є побоювання за свою безпеку через повернення до РФ. Відсутність у них доступу до фінансових та банківських послуг також унеможлиблює доступ до гуманітарної грошової допомоги. Крім того, вони можуть зіткнутися з дискримінацією за національною ознакою під час реєстрації на отримання певних послуг.

Ще до вторгнення РФ в Україну, прихильниці Ісламу, які мешкали в різних областях України, боролися з упередженим ставленням до жінок у хіджабі. Наразі представниці Ліги мусульманок України говорять про продовження боротьби на цьому шляху й ведення постійної просвітницької діяльності щодо розвитку у суспільстві адекватного сприйняття мусульманки.

⁶ Protection Facing Non-Ukrainian Asylum Seekers and Refugees Fleeing Ukraine to the EU [Труidнощі, з якими зіштовхуються шукачі захисту та біженці, які тікають від війни в Україні до ЄС]. <https://r2p.org.ua/protection-risks-facing-non-ukrainian-asylum-seekers-and-refugees-fleeing-ukraine-to-the-eu/?lang=en>

РЕКОМЕНДАЦІЇ

Дослідження спільнот біженців та шукачів захисту робить огляд різноманітних груп і спільнот, які, безсумнівно, є ще більш різноманітними у житті. Воно не включало групи, які можуть існувати в економічному секторі, наприклад, ті, що відображають зв'язки, які існують між торговцями на ринках, серед яких багато мігрантів. Мережа релігійних, зокрема, ісламських установ не обмежується організаціями, що були зазначені в дослідженні. Картографування не охопило групи, які очолюють громадяни України в місцевих громадах, що могли б допомагати спільнотам інтегрувати біженців чи приймати шукачів захисту.

Внаслідок війни Росії проти України спільноти біженців та шукачів захисту в Україні втратили міць, здебільшого через від'їзд за кордон значної кількості їхніх членів, як і мільйонів українців. Лише невелика кількість організацій набула нових членів серед громадян певних країн, які вже перебували в Україні і які через своє громадянство опинилися в небезпечній ситуації. Проте ці організації мають чималий потенціал. Вони адаптувалися до нових обставин, зокрема шляхом розвитку або зміцнення ресурсів існуючих зв'язків завдяки соціальним мережам. Їхня спроможність приймати та підтримувати біженців і шукачів захисту, хоча й ослаблена, проте життєздатна. Поки уряд України продовжує покладатися на гуманітарні організації у питаннях прийому та інтеграції біженців і шукачів захисту, спроможність спільнот залишається критично важливою підтримкою, хоча і використовується недостатньою мірою. Політика та план дій щодо прийому та інтеграції шукачів захисту й біженців

повинні передбачати повноцінну участь цих спільнот у процесі.

Спільноти біженців і шукачів захисту мають різні форми існування, серед яких є і неформальні групи, й організації з правовим статусом, які допомагають біженцями і шукачам захисту власними силами або залучають політичні чи релігійні структури, національні мережі або організації місцевого рівня. Включення спільнот до захисту біженців і шукачів захисту не може бути здійснено за єдиною моделлю, а має скорше коригуватися відповідно до можливостей і стимулюючих чинників. Політична організація, яка допомагає біженцям і шукачам захисту, не може здобути підтримку від УВКБ ООН у своїй гуманітарній діяльності, але може бути частиною інформаційної мережі або мережі з навчання захисту біженців чи шукачів захисту. І навпаки, жіноча група чи громадський центр, що є відкритими для біженців та шукачів захисту, можуть бути частиною структури, на яку спрямована підтримка в рамках програми захисту.

Наведені нижче рекомендації слід сприймати, зважаючи на ці зауваження, та адаптуючи до контексту, характеристик й основних напрямків діяльності спільнот та їхнього потенціалу.

Державним органам влади

- Забезпечити спільнотам можливість брати участь в ухваленні рішень щодо системи захисту та інтеграції біженців та шукачів захисту в Україні. Щорічний консультативний форум із громадськими організаціями, включно зі спільнотами шукачів захисту та біженців, слід вважати можливістю почути їхні проблеми та

рекомендації і обмінятися інформацією про ключові події, пов'язані з політикою надання захисту.

- Розробити план прийому та інтеграції біженців та шукачів захисту у співпраці зі спільнотами біженців.
- Забезпечити фінансування безкоштовних курсів української мови для біженців та шукачів захисту.

Організаціям спільнот біженців

- Ініціювати можливості для обміну з іншими організаціями біженців в Україні, створювати мережі для обміну інформацією та консультацій щодо адвокації чи інших можливих спільних або скоординованих ініціатив.
- Забезпечити рівноправну участь жінок у керівних та управлінських структурах.
- Чітко сформулювати свої заяви, свою місію про біженців і шукачів захисту (із їхнім залученням) та призначити контактних осіб, які зосередяться на їхньому захисті.
- Встановити контакт з біженцями та шукачами притулку, щоб забезпечити їм доступ до допомоги, що надається, наприклад, через соціальні чи інші мережі, з метою розширення підтримки біженців та шукачів захисту, які мешкають ізольовано або за межами великих міст.
- Розпочати та підтримувати регулярний діалог з місцевими органами влади на рівні (місцевої) громади або області для встановлення конструктивних зв'язків та покращення доступу до відповідних державних послуг або інших можливостей.
- Забезпечувати взаємодію з іншими структурними елементами громадянського

суспільства на місцевому чи національному рівнях та створювати зв'язки з гуманітарними неурядовими організаціями або організаціями розвитку, які можуть надавати підтримку з питань організаційного розвитку, інформаційно-роз'яснювальної роботи або у тому, що стосується послуг надання захисту.

Неурядовим та міжнародним організаціям

- Забезпечити регулярні консультації та обміни інформацією з організаціями спільнот біженців, у тому числі за допомогою щорічних зустрічей.
- Сприяти обміну досвідом між організаціями спільнот шляхом створення мережі між цими організаціями або проведення семінарів для них.
- Розробити план розвитку спільнот, розбудови їхніх спроможностей, а також сприяння вихованню адекватного ставлення до них в українському суспільстві.
- Підтримувати спроможність структур спільнот біженців щодо надання основних послуг в сфері захисту, які також мають передбачати доступ до інформації, соціальне-психологічне консультування та перенаправлення до відповідних структур.
- Сприяти комунікації між організаціями спільнот біженців та національними/місцевими органами влади і державними службами
- Сприяти створенню або роботі громадських центрів, які можуть забезпечити діяльність спільноти біженців у великих містах.

ДОДАТКИ

ДОДАТОК 1

Досліджувані спільноти

Дійові (станом на серпень 2023 року)

1 Аль-Масар (Одеса)	7 Народний Фронт Азербайджану (Харків)
2 Ар-Рахма, мечеть на вул. Лук'янівській (Київ)	8 НКО «Афганська спільнота» (Одеса)
3 Африканська рада в Україні (Київ)	9 Об'єднана Молодь (Одеса)
4 Ісхан-Щирість (Дрогобич, Львівська область)	10 Татари-башкирська спільнота (Одеса)
5 Культурний центр і мечеть на вул. Дегтярівській (Київ)	11 Фонд «Дружба» (Одеса)
6 Ліга мусульманок України (Одеса)	12 Хізб ут-Тахрір Україна (Дрогобич, Львівська область)
	13 Free Belarus Center (Київ, Львів)
	14 Home in Ukraine (Харків)

Недійові (станом на серпень 2023 року)

15 Атіаф (Мукачево, Закарпатська область)	18 Курасан (Харків)
16 Сирійські громадяни у Києві	19 Liberating word (Київ)
17 Сирійські громадяни у Харкові	20 Refugee (Київ)

1 **Аль-Масар** (Одеса)

Аль-Масар зареєстрована як НУО, що діє під егідою Ліги мусульманок України і має філії в десяти містах України. Здійснює свою діяльність в м. Одесі, що полягає в захисті прав та інтересів представників спільноти, збереженні та розвиткові культурних традицій та здійсненні просвітницької діяльності для

жінок, дітей та молоді. Для біженців і шукачів захисту спільнота надає послуги з перекладу, надає підтримку і здійснює наставництво, а також організовує адресну гуманітарну допомогу за потреби. Майже 70% членів цієї організації виїхали за кордон, позбавивши її критично важливого фінансового забезпечення. Керівництво НУО зазначило, що має недостатні знання українського законодавства та мови, а також брак досвіду в сфері захисту прав членів спільноти та шляхів їхньої інтеграції.

Поширеність видів діяльності спільноти

● ВИСОКА

- Підвищення обізнаності приймаючих громад
- Культурні заходи
- Евакуація з небезпечних районів
- Надання підтримки жінкам
- Надання підтримки молоді

● СЕРЕДНЯ

- Надання підтримки з питань ведення бізнесу та працевлаштування

- Матеріальна або фінансова допомога
- Професійне навчання

● НИЗЬКА

- Адвокація (на рівні країни, області або місцевого рівня)
- Мовні курси
- Правова допомога

 facebook.com/almasar.araaid

 almasar.araaid@gmail.com

2 **Ар-Рахма, мечеть на вул. Лук'янівській (Київ)**

Ар-Рахма — перша та найбільша мечеть у Києві. Офіційне відкриття відбулося в листопаді 2011 року в мікрорайоні, де традиційно селилися мусульмани. До вторгнення Росії в Україну в лютому 2022 року мечеть Ар-Рахма вміщувала до 3000 вірян з Таджикистану, Сирії, Афганістану, Лівану та інших країн. Окрім релігійних функцій, цей мусульманський комплекс надає й інші

послуги, наприклад, працює мусульманська бібліотека, мусульманське радіо, видавництво, медіа-центр Islamic Media, школа та ісламський університет. Керівництво приділяє особливу увагу малозабезпеченим мусульманам, серед яких також біженці та шукачі захисту, надаючи їм гуманітарну допомогу, коли це можливо. Мечеть також надає безкоштовну релігійну освіту та звертається до приватного сектору з приводу фінансування соціальних заходів.⁷

 islam.ua

 info@islam.ua

⁷ Мечеть перебуває у віданні Духовного управління мусульман України (ДУМУ), головної релігійної організації, зареєстрованій у Києві, яка об'єднує спільноти мусульман різних областей України. ДУМУ допомагає в організаційних моментах та реєстрації спільнот, проводить навчання імамів та парафіян, допомагає в будівництві та облаштуванні мечеті та молитовної кімнати, проводить заходи та свята, а також керує освітньою діяльністю. На початок 2022 року ДУМУ об'єднувало понад 30 активних спільнот. Вторгнення Росії в Україну мало значний вплив на діяльність ДУМУ..

3 **Африканська рада в Україні** (Київ)

Африканська рада в Україні була зареєстрована у 2010 році як ГО з метою об'єднання мігрантів та біженців з країн Африки, які проживають на території України, для захисту прав африканців та афроукраїнців й надання їм допомоги з інтеграцією в українське суспільство. Керівництво ГО бере участь у радах і комітетах з питань представництва національних меншин в Україні, обговорює запропоновані закони та пропонує правки. З початку війни 95–97% членів Африканської ради виїхало за кордон. Після вторгнення РФ в Україну представники спільноти допомогали з евакуацією та розміщенням біженця, який має інвалідність. Вони продовжують надавати підтримку біженцям та шукачам захисту за запитом. У 2023 році в країні залишилося лише 10–15 активних членів.

Поширеність видів діяльності спільноти

- **ВИСОКА**
 - Адвокація (на рівні країни, області або місцевого рівня)
 - Культурні заходи
 - Надання підтримки молоді
- **СЕРЕДНЯ**
 - Підвищення обізнаності приймаючих громад
 - Надання підтримки жінкам
- **НИЗЬКА**
 - Надання підтримки з питань ведення бізнесу та працевлаштування
 - Евакуація з небезпечних районів
 - Мовні курси
 - Правова допомога
 - Професійне навчання
 - Матеріальна чи фінансова допомога

📘 facebook.com/groups/307509039299156

🌐 *Hasn't functioned since the invasion*

4 **Іхсан-Щирість** (Дрогобич, Львівська область)

Іхсан-Щирість — це зареєстрована ГО, яка працює в місті Дрогобич, Львівської області з 2016 року. Через два роки спільнота ініціювала відкриття Культурного центру кримських татар, що проводить святкування, навчальні заняття для чоловіків, жінок і дітей, а також офіційні зустрічі. Іхсан-щирість надає тимчасовий прихисток і допомогу переселенцям з Криму або біженцям з пострадянських країн, таких як Узбекистан, Казахстан і Таджикистан. Також для забезпечення підтримки своїх членів спільнота співпрацює з іншими ГО.

Поширеність видів діяльності спільноти

- **ВИСОКА**
 - Мовні курси
- **НИЗЬКА**
 - Культурні заходи
 - Евакуація з небезпечних районів
 - Правова допомога

📘 facebook.com/drohobych.krym

📧 ihanshirist@gmail.com

5 **Культурний центр і мечеть на вулиці Дегтярівській** (Київ)

Мечеть вміщує приблизно 1500 парафіян, але наразі її регулярно відвідують лише 300 осіб. Більшість біженців з Іраку, Сирії, Афганістану

та Палестини, які раніше були серед постійних відвідувачів, виїхали з України до країн Європи. Мечеть організовує та розподіляє продовольчу та гуманітарну допомогу, яку надісилають з-за кордону або збирають з допомогою постійних відвідувачів для переміщених осіб, які найбільше її потребують.⁸

muslims.in.ua

office@arraid.org

6 **Ліга мусульманок України** (Одеса)

У 2018 році жіночий відділ мусульманської організації «Аль-Райд» вирішив створити окрему спільноту під назвою «Ліга мусульманок України» і зареєструвати її як головну НУО. На початку 2023 року Ліга об'єднала жіночі відділи кількох міст, а саме: Чернівців, Дніпра, Харкова, Києва, Львова, Одеси, Сум, Вінниці та Запоріжжя, які провадять освітню діяльність для дітей, надають підтримку жінкам, ведуть просвітницьку діяльність щодо мусульманської культури та традицій, а також роботу з викорінення упередженого ставлення до жінок у хиджабі. Ліга передає їжу та воду військовим української армії та допомагає ВПО в Україні, серед яких є багато мусульман. Ліга організовує та бере участь у гуманітарних акціях у різних містах, а також співпрацює з ініціативними організаціями, включно з тими, що надають підтримку біженцям та шукачам захисту.

Поширеність видів діяльності спільноти

● ВИСОКА

- Надання підтримки з питань ведення бізнесу та працевлаштування
- Культурні заходи
- Евакуація з небезпечних районів
- Мовні курси
- Надання підтримки жінкам
- Надання підтримки молоді
- Професійне навчання

● НИЗЬКА

- Адвокація (на рівні країни, області або місцевого рівня)
- Підвищення обізнаності приймаючих громад
- Правова допомога
- Матеріальна або фінансова допомога

muslimat.in.ua/pro-nas

facebook.com/muslimat.ua

info@muslimat.in.ua

⁸ Див. виноску 7.

7 Партія «Народний Фронт Азербайджану» (Харків)

Партія «Народний Фронт Азербайджану» — це офіційно незареєстрована в Україні спільнота, до якої належить приблизно 100 мігрантів і біженців, які проживають у Харкові та Харківській області з 2014 року. Члени групи на добровільній основі витрачають свій час і ресурси на збір фінансової та гуманітарної допомоги для тих, хто її потребує. Вони також допомагають в отриманні необхідних документів та надають фінансову підтримку біженцям і шукачам захисту. Невеликі групи активних членів регулярно збираються

особисто або онлайн для обговорення поточних справ і координування надання гуманітарної допомоги, що надсилається співвітчизниками з-за кордону. Після лютого 2022 року кількість членів цієї партії зменшилася приблизно на 20%. Сторінку партії у Facebook час від часу блокують, особливо після лютого 2022 року. Члени цієї партії також живуть в Азербайджані, Франції та Німеччині.

Поширеність видів діяльності спільноти

- **ВИСОКА**
 - Матеріальна або фінансова допомога
 - Правова допомога

📘 facebook.com/genclerkomitesi

8 НКО «Афганська спільнота» (Одеса)

Створена в 1996 році, а зареєстрована у 2001 році для об'єднання афганців, які мешкають в Одесі, мігрантів чи біженців, та сприяння їхній інтеграції в українське суспільство у співпраці з іншими ГО. До 2022 року асоціація офіційно налічувала 700 членів, але охоплювала понад 2000 осіб. Основні види діяльності: проведення культурно-масових заходів, організація тренінгів для молоді, надання юридичної та фінансово-матеріальної підтримки за потреби. Члени стикаються з проблемами розділення сімей внаслідок війни в Україні та відсутності необхідних для виїзду за кордон чи повернення в Україну документів. Керівництво цієї ГО входить до Координаційної ради спільнот біженців

в Одесі та до лютого 2022 року активно виступали за права біженців та шукачів захисту.

Поширеність видів діяльності спільноти

- **ВИСОКА**
 - Обізнаність приймаючих громад
 - Культурні заходи
 - Евакуація з небезпечних районів
 - Мовні курси
 - Правова допомога
 - Матеріальна або фінансова допомога
 - Надання підтримки молоді
- **НИЗЬКА**
 - Адвокація (на рівні країни, області або місцевого рівня)
 - Надання підтримки з питань ведення бізнесу та працевлаштування
 - Надання підтримки жінкам
 - Професійне навчання

📘 facebook.com/afghansinodessa

9 **Об'єднана Молодь** (Одеса)

З метою надання підтримки щодо розвитку та інтеграції молоді організацію було зареєстровано як НУО у 2018 році групою молодих людей з Афганістану, які проживали в Одесі. Серед видів діяльності найпопулярнішими були: освітні послуги, спорт і змагання, а також надання підтримки й допомоги членам спільноти. З лютого 2022 року організація втратила до 90% її членів, включно з керівництвом, яке також виїхало за межі України.

Поширеність видів діяльності спільноти

● ВИСОКА

- Культурні заходи
- Мовні курси
- Надання допомоги жінкам
- Надання допомоги молоді

📘 facebook.com/unitedyouth.org.ua

📧 unitedyouth.org.ua@gmail.com

10 **Татаро-башкирська спільнота** (Одеса)

Станом на листопад 2023 року громада ще перебувала на стадії реєстрації для отримання статусу громадської організації. Спільнота об'єднує близько 30–40 активних членів біженців та шукачів захисту з Татарстану (Російська Федерація) з метою сприяння їх інтеграції в українське суспільство при збереженні татаро-башкирської культури та мови. З лютого 2022 року спільнота втратила багатьох учасників, у тому числі людей, здатних передавати татаро-башкирську мову та культуру. Спільнота співпрацює з іншими організаціями, які надають підтримку мігрантам та біженцям, наприклад, з «Десятим квітня», «Аль-Масар», Ісламським культурним центром в Одесі.

Поширеність видів діяльності спільноти

● ВИСОКА

- Культурні заходи
- Мовні курси
- Надання підтримки жінкам
- Надання підтримки молоді

● СЕРЕДНЯ

- Підвищення обізнаності приймаючих громад

● НИЗЬКА

- Адвокація (на рівні країни, області або місцевого рівня)
- Надання підтримки з питань ведення бізнесу та працевлаштування
- Евакуація з небезпечних районів
- Правова допомога
- Матеріальна або фінансова допомога
- Професійне навчання

11 Фонд «Дружба» (Одеса)

Створений в 2009 році як громадська організація для об'єднання близько 1000 громадян Афганістану, які проживали в Одесі, в т. ч. біженців, мігрантів з посвідками на проживання та громадян України. Фонд мав на меті популяризацію культурно-освітніх проєктів, які сприяють інтеграції афганців в українське суспільство. До вторгнення РФ в організації діяла школа, в якій навчалися всі члени, зокрема й біженці, і шукачі захисту. Після 24 лютого 2022 року керівництво, що залишилося в країні, продовжувало допомагати тим, хто був на зв'язку онлайн, допомагати з отриманням консультацій юридичного і психологічного характеру. Проблемні питання, з якими стикаються члени фонду, включають возз'єднання сімей, доступ до захисту в Європі та повернення в Україну без необхідних проїзних документів, що були втрачені під час війни в Україні.

Поширеність видів діяльності спільноти

● ВИСОКА

- Культурні заход
- Евакуація з небезпечних районів
- Матеріальна або фінансова допомога
- Мовні класи
- Надання підтримки молоді

● СЕРЕДНЯ

- Підвищення обізнаності приймаючих громад
- Надання підтримки з питань ведення бізнесу та працевлаштування
- Правова допомога

● НИЗЬКА

- Адвокація (на рівні країни, області або місцевого рівня)
- Надання підтримки жінкам
- Професійне навчання

 facebook.com/fundfriendship

 fundfriendship@gmail.com

12 Хізб ут-Тахрір Україна (Дрогобич, Львівська область)

Хізб ут-Тахрір з'явився в 1953 році як об'єднання ісламських вчених задля відновлення ісламського способу життя шляхом створення халіфату. В Україні ІО «Хізб ут-Тахрір Україна» не має правового статусу й бере свій початок на півострові Крим. Керівництво

працює у місті Дрогобич, але в цілому ІО об'єднує політичних ісламістів з усієї країни, у т. ч. тих, хто мешкає на півострові Крим. Спільнота проводить освітні зустрічі, лекції та свята для мусульман і немусульман. Хізб ут-Тахрір Україна надає допомогу біженцям та шукачам захисту щодо їхнього правового статусу в Україні шляхом інформування, консультування та адвокації. Також ІО проводить навчання на релігійні теми та мовні курси для молоді.

Поширеність видів діяльності спільноти

● ВИСОКА

- Адвокація (на рівні країни, області або місцевого рівня)
- Підвищення обізнаності приймаючих громад
- Культурні заходи
- Правова допомога
- Надання підтримки жінкам
- Надання підтримки молоді

● СЕРЕДНЯ

- Надання підтримки з питань ведення бізнесу та працевлаштування
- Евакуація з небезпечних районів
- Матеріальна або фінансова допомога

● НИЗЬКА

- Мовні курси
- Професійне навчання

 facebook.com/HizbUA

 hizb.org.ua

 office@hizb.org.ua

13 **Free Belarus Center** (Київ, Львів, Варшава)

Free Belarus Center розпочав роботу в Києві з надання первинної правової допомоги громадянам Білорусі, зокрема біженцям, які залишили Білорусь через політичні мотиви в лютому 2022 року. Зараз центр має представництва у Києві та Львові. На зв'язку з Free Belarus Center перебувають 200 білоруських біженців і мігрантів. У центрі працює 20 співробітників. Після вторгнення Росії в Україну 50% білорусів, яким допомагав центр, виїхали до Польщі, де згодом було відкрито філію (у Варшаві). Free Belarus Center надає безкоштовні юридичні, консультативні та психологічні послуги, сприяє навчанню активістів, організовує переїзд в інше місце тим, хто серйозно занепокоєний своєю

безпекою, а також захищає права білоруських мігрантів і біженців у співпраці з іншими організаціями в Україні та за кордоном.

Поширеність видів діяльності спільноти

● ВИСОКА

- Адвокація (на рівні країни, області або місцевого рівня)
- Підвищення обізнаності приймаючих громад
- Культурні заходи
- Евакуація з небезпечних районів
- Правова допомога
- Надання підтримки жінкам
- Надання підтримки молоді

● НИЗЬКА

- Мовні курси

 freebelarus.center

 freebelaruscenter@gmail.com

14 *Home in Ukraine* (Харків)

У лютому 2022 року було створено чат у Telegram під назвою «Home in Ukraine» як платформа для обміну інформацією та обговорення і вирішення проблем громадян Росії, які проживають у різних містах України. Відтоді група зросла до понад 4400 членів і надає допомогу та підтримку тим, хто постраждав внаслідок ситуації, що склалася. Учасники групи перераховують кошти на потреби ЗСУ та відстоюють права громадян Росії, у тому числі біженців, готуючи петиції та звернення до державних структур України. Група в основному надає правову допомогу

тим, у кого виникають питання міграційного характеру з допомогою адвоката, що належить до учасників чату.

Поширеність видів діяльності спільноти

● ВИСОКА

- Культурні заходи
- Надання підтримки жінкам
- Надання підтримки молоді

● НИЗЬКА

- Матеріальна або фінансова допомога
- Мовні курси

 t.me/homeinukraine

 homeinukraine.org/cases

15 *Атіаф* (Мукачєво, Закарпатська область)

Недійова спільнота

Зареєстрована в лютому 2020 року для захисту прав біженців та інших осіб, які потребують підтримки в Україні, Атіаф припинила своє існування у 2022 році. В активній фазі спільнота надавала гуманітарну та юридичну допомогу, а також допомагала з перекладом за потреби. Усього вона об'єднала 30 членів, які проживали в Закарпатській області.

16 *Громадяни Сирії* (Київ)

Недійова спільнота

Багато сирійців у Києві створили неформальні зв'язки для підтримки розвитку малого бізнесу, наприклад ресторанів або кіосків з вуличною їжею, не маючи необхідних документів і посвідок на проживання. Після вторгнення майже всі сирійці виїхали до країн Європи, зокрема в Нідерланди або Німеччину.

17 *Громадяни Сирії* (Харків)

Недійова спільнота

У 2018 році в Харкові близько 50 громадян Сирії, переважно шукачів захисту, організували спільноту у Viber, яку очолив перекладач, що тривалий час проживав в Україні та знав українське законодавство й мову. Час від часу учасники групи зустрічалися особисто на семінарах та мовних заняттях. Створена у Viber група здійснювала інформаційно-роз'яснювальну роботу у співпраці зі спільнотами афганців та африканців.

18 Курасан (Харків)*Недійова спільнота*

Організація припинила свою діяльність після 24 лютого 2022 року. То була спільнота біженців і мігрантів афганців, переважно з Курасана, що в Пакистані. Організація надавала біженцям та мігрантам правову допомогу в отриманні документів та посвідок на проживання в Україні, співпрацювала з місцевою владою для просування прав біженців та шукачів захисту з Афганістану, які проживають у Харкові. Окрім того, спільнота надавала тимчасову фінансову чи гуманітарну підтримку, а також житло.

19 Liberating word (Київ)*Недійова спільнота*

Ця незареєстрована група діяла до вторгнення Росії в Україну і налічувала понад 70 членів, у тому числі мігрантів і біженців з Афганістану, Ірану й Таджикистану. Група мала на меті сприяти взаємній підтримці, включно з фінансовою допомогою, а також створити простір для обміну та спілкування між людьми, які розмовляють перською мовою. Група проводила культурні заходи та організувала відвідини на дому та мовні заняття. Після вторгнення Росії в Україну група сприяла евакуації своїх членів до третіх країн. Більшість її членів зараз живуть за кордоном, але продовжують спілкуватися онлайн.

20 Refugee (Київ)*Недійова спільнота*

До лютого 2022 року група об'єднувала до 200 студентів, біженців та шукачів захисту з Афганістану, які проживали в Києві. Керівництво здійснювалось волонтером, а підтримку діяльності забезпечували обрані адміністратори. Група допомагала новоприбулим фінансово та з уроками української мови. Серед труднощів представник групи зазначив: потребу в перекладачах для забезпечення підтримки афганських жінок, відсутність можливостей для інтеграції та проблеми з визнанням освітніх дипломів їхніх членів. Більшість учасників групи виїхали за кордон, але продовжують спілкуватися онлайн.

ДОДАТОК 2

Взаємодія зі спільнотами. Робота виконавчих партнерів УВКБ ООН

Рокада

- У грудні 2020 року УВКБ ООН, Рокада та Всеукраїнський молодіжний центр спільно провели тренінг для ініціативної групи молодих біженців, які мешкали в Києві. Молоді представники спільноти ініціювали проєкт із соціальної інтеграції біженців, який було профінансовано грантовою програмою УВКБ ООН «Захист на рівні спільнот».

- У листопаді 2021 року Клуб інтеграції молоді в рамках громадського проєкту «Театральна вистава «Біженці в мистецтві» презентував виставу «ПРОСТО ХОЧЕТЬСЯ ЖИТИ», зйомки якого зробила НУО «Нове життя». Цей захід відвідали багато гостей, зокрема представники УВКБ ООН та партнерів-виконавців, а також театральні критики.

Право на захист

- Фонд співпрацював з п'ятьма спільнотами в Києві (спільноти афганців, сомалійців, французів, а також з тими, хто говорить російською та арабською мовами), окрім того, з двома спільнотами в Харкові (громадяни Афганістану та Сирії). Для зміцнення правової обізнаності представників спільнот щодо прав та обов'язків біженців, шукачів захисту та осіб, які потребують додаткового захисту, й прискорення їхньої подальшої інтеграції в українське суспільство було організовано низку тренінгів у листопаді 2021 року.

- БФ «Право на захист» працював над підвищенням життєстійкості спільнот біженців, проводячи групові консультації для жінок із спільнот громадян Афганістану, арабських країн, Демократичної Республіки Конго та Камеруну. Ці сесії були також необхідні для набуття знань про репродуктивне здоров'я та захист від домашнього насильства.

Neeka

- В рамках проєкту УВКБ ООН, присвяченому темі засобів для існування, мешкаючим в Закарпатській області біженцям було виділено бізнес-гранти, які дозволили їм розпочати малий бізнес, наприклад, відкрити в цьому регіоні кафе та ресторани.

Десяте квітня

- До вторгнення Росії в Україну в лютому 2022 року НУО «Аль-Масар» співпрацювала з НУО «Успіх» з метою створення в Одесі громадського простору під назвою «Центр соціальної інтеграції». З весни 2022 року він відкритий для місцевих спільнот, біженців та інших вразливих соціальних груп населення. Ініціював та відповідав за цей проєкт Одеський центр молоді при Департаменті внутрішньої політики Одеської міської ради.
- У травні 2022 року НУО «Фонд «Дружба» відкрила «Зоопарк для дітей, постраждалих від конфлікту» як комунікаційну платформу для представників різних спільнот біженців та ВПО, сприяючи їхній інтеграції в приймаючі громади. В рамках проєкту також надавалася соціально-психологічна підтримка дітям і дорослим, які потрапили в біду.

